

Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Öncesi ve Sonrası Sosyal Hizmet Uygulamalarının İncelenmesi: Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma

Examining social work practices before and after the coronavirus (covid-19) pandemic: a study on social work students

Zülal Uysal¹, Halime Dinç², Melih Sever^{3*}

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Isparta, Türkiye – ORCID 0000-0002-5828-0602

² Sosyal Hizmet Uzmanı, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Isparta, Türkiye – ORCID 0000-0002-7250-0835

³ Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Isparta, Türkiye – ORCID 0000-0001-5818-5114

Sosyal Çalışma Dergisi (2021) 5 (2) 230-244
Copyright © 2021 İZU

YAYIN BİLGİSİ

Yayın geçmişi:

Gönderilen tarih:12.08.2021

Kabul tarihi:08.12.2021

Yayınlanma tarihi:31.12.2021

Anahtar kelimeler:

Pandemi

Uzaktan eğitim

Sosyal hizmet uygulaması

Keywords:

Pandemic

Distance education

Social Work Field Placements

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de sosyal hizmet lisans öğrencilerinin uzaktan eğitim ve pandemi döneminde gerçekleşen yüz yüze/çevrim içi uygulama dersine dair görüşlerini incelemek ve gelecek önerileri oluşturmaktır. Nitel araştırma tekniklerinden tematik analiz yöntemi kullanılan bu çalışmada, 12 farklı üniversiteden 12 sosyal hizmet öğrencisinin katılımı ile telefon görüşmesi yapılmıştır.

Yapılan görüşmelerde, birçok üniversitede pandemi öncesinde dahil oldukları eğitim programlarının pandemi süreci ile değiştiği görülmüştür. Bu süreç içerisinde üniversitelerin nasıl bir yol izledikleri, öğrencilerin bu süreci nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır. Pandemi sonrasında çevrim içi uygulamalı ders adı altında devam eden derslerin verimliliği değerlendirilirken, eğitim programını değiştirmeyen üniversiteler ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular ışığında katılımcıların büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitim ve çevrim içi sosyal hizmet uygulaması yöntemlerine adapte olmakta zorluk yaşadıklarını, yüz yüze uygulama temelli eğitimin daha verimli olduğunu beyan etmişlerdir. Teorik eğitim ile pratik eğitimin harmanladığı sosyal hizmette yüzeysel uygulama dersi yöntemleri, öğrencileri psikolojik ve sosyal yönden olumsuz etkilemiştir. Öğrenciler sosyal hizmet uygulaması yapamamanın meslek yaşamlarına olumsuz bir etki bırakacağını düşünmektedirler. Öğrenciler, çevrim içi uygulamalı ders sırasında mesleki birikim sağlamak için çeşitli webinarlara ve eğitimlere katılarak değerlendirdiklerini dile getirmişlerdir. Katılımcılar ayrıca bu süreçte iletişim, motivasyon ve derse katılım konularında sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yüz yüze uygulamalı ders yapma imkanına sahip olan öğrenciler ise virüsle beraber gelen önlemlerin yeterli olmadığını, sağlık konusunda tedirgin olduklarını ifade etmişlerdir. Gelecekte öğrencilerin yaşadığı sorunların çözümü adına öneriler ve beklentiler tartışılmıştır.

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the views of social work undergraduate students on distance education and face-to-face/online field placements during the pandemic. In this research, we used thematic analysis, telephone interviews were made with the participation of 12 social work students from 12 different universities. In the light of the findings obtained in the study, the majority of the participants stated that they had difficulty in adapting to distance education and placements, and that application-based education was more efficient. Superficial (online internship) internship methods in social work, which combine theoretical education and practical education, have negatively affected students psychologically and socially. Participants evaluated that not being able to do an internship will have a negative impact on their professional lives. The students stated that they utilized the online internship by participating in various webinars and trainings in order to obtain professional knowledge. Participants also stated that they had difficulties in communication, motivation and class participation during field placements. Students, who had the opportunity to do face-to-face regular field placements, stated that the measures that came with the coronavirus were not enough and they were uneasy about health concerns. Suggestion and expectations for the future were discussed in light of the findings.

* Sorumlu yazar email adresi: melihsever@sdu.edu.tr

1. Giriş

Sosyal hizmet mesleği, insanların iyilik hali için değişim sağlamayı, yaşadıkları sorunlara çözüm getirmeyi ve onları güçlendirmeyi hedeflerken insan hakları ve sosyal adaleti temel alır. Sosyal hizmet uzmanı, insanların güçlü yanlarına odaklanarak kendilerini bulmalarını sağlayan, müracaatçı ile birlikte hareket ederek sorunlara çözüm bulan ve müracaatçıyı çevresi ile değerlendiren bir değişim ajanıdır. Bu sebeple mesleğin uygulayıcısı olan sosyal hizmet uzmanlarının önemli sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklara sahip sosyal hizmet uzmanları yetişmesi, iyi kurgulanmış bir sosyal hizmet eğitimi sürecini gerektirmektedir (Erbay ve Sevin, 2013).

Sosyal hizmet eğitimi, dört yıllık lisans programıyla öğrenim gören öğrencilerin birey, aile, grup ve topluma yönelik yardım hizmetlerinde ve iletişimlerinde etkili profesyoneller olmasını hedefler (Adıgüzel, Akçay ve Erbay, 2013). Bu dört yıllık eğitim sürecinde teorik derslerin yanı sıra staj adı altında uygulamalı derslerde bulunmaktadır. Kurum ve kuruluşlarda yapılan uygulamalar mesleki gelişim açısından sosyal hizmet uzmanları adına büyük önem taşımaktadır. Uygulama dersleri kapsamında öğrencilerden uygulamaya katıldıkları toplumun değerlerini kavramaları, sosyo-kültürel sistemlerini tanımaları, ekonomik kaynaklarını belirlemeleri, kurum içi görev ve yetki dağılımlarını öğrenmeleri, sosyal hizmet uzmanlarının rolünü gözlemlemeleri ve uygulamaları yapmaları beklenmektedir (Adıgüzel, Akçay ve Erbay, 2013).

2019 yılının sonlarında ortaya çıkmış olan Koronavirüs (Covid-19) ile birlikte tüm dünya her anlamda olumsuz etkilenmiştir. Sosyal hizmet bölümünde yapılan uygulamalı dersler öğrencilerin mesleki gelişimi açısından büyük önem taşıırken, yüz yüze uygulama yapma imkânı pandemi sebebiyle imkânsız hale gelmiştir. Bu bağlamda; bu çalışmada, sosyal hizmet uygulamalı dersinin dünyada ve Türkiye’de pandemi öncesinde nasıl yapıldığı araştırılıp, üniversitelerin pandemi sürecinde sosyal hizmet uygulamalı dersi için izledikleri yollar ele alınmıştır. Teori ve pratiğin birleşimi olan uygulamalı dersin mesleğe adım atılmadan öğrenilmesi gerektiği düşünüldüğü için bu çalışmada, Türkiye’de 12 farklı üniversitenin sosyal hizmet bölümü öğrencileriyle görüşülerek, pandemi döneminde yüz yüze uygulamalı ders yapamamanın eksikliklerinin neler olduğu ve bu süreçte neler hissettiklerini öğrenmek amaçlanmıştır.

Dünyada ve Türkiye’de Pandemi Öncesi ve Pandemi Sonrası Sosyal Hizmet Uygulamalı Derslerinin Karşılaştırılması

Sosyal hizmet uzmanı şiddet, ihmal, istismar, ekonomik yoksunluk gibi bireylerin hayatlarını etkileyen konularda çalışırken bireyleri çevresi içinde değerlendirerek o çevreyi değiştirmeyi ve bireyi güçlendirmeyi hedefler. Bunları yapabilmek için sadece sosyal hizmet eğitiminde verilen teorik bilgi yeterli olmayacaktır. Teorik bilgiyle harmanlanan saha eğitimi, öğrencilerin topluluklarla etkileşime girmesini ve teorik kavramları uygulamasını sağladığı için, bu uygulamalar sosyal hizmet uzmanları tarafından mesleki hazırlıklarının en önemli parçası olarak kabul edilir (Bogo, 2010). Çünkü bir sosyal çalışmacı, insanların hayatına dokunacak kararlar alır ve teorik bilginin yanında uygulama ile işi sahada öğrenerek nitelikli bir sosyal hizmet uzmanı olmayı hedefler. Kendini tanıma, mesleki kimlik kazanma ve geliştirme yönünde önemli katkılar sağlayan alan uygulaması dersleri, sosyal hizmet uzmanı adaylarını mesleki yaşama hazırlamaktadır (Adıgüzel, Akçay ve Erbay, 2013).

Türkiye’de uygulamalar incelendiğinde 2011-2012 döneminde önlisans için getirilen uygulamalı ders zorunluluğunun 2015-2016 döneminde sona erdiği ve lisans programında zorunluluğun devam ettiği görülmektedir. Sosyal hizmet öğrencileri Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, huzurevleri, rehabilitasyon merkezleri, Hasta Hakları Birimi, Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri, Kredi ve Yurtlar Kurumu, sosyal yardım ve hizmet amacı güden sivil toplum kuruluşları (STK’lar) ve daha birçok kurumda uygulamalı ders gerçekleştirilebilmektedirler.

Yüz yüze uygulamalı derslerde öğrenciler belirli saat diliminde kurum danışmanı eşliğinde uygulamalı ders rehberinde belirlenen faaliyetleri yapar ve bunları raporlar. Uygulama danışmanı olan öğretim üyesi ise kurum ziyaretlerinde bulunur ve haftanın belirli günleri öğrencilerle bir araya gelerek teorik bilgiler verir ve değerlendirme yapar. (Kılıç, 2017). Uygulama dersi raporlandırma ile takip edilmektedir. Rapor sistemi öğrencinin hem üniversiteye hem kuruma hazırladığı haftalık derlemeler şeklinde olabilmektedir. Bazı üniversitelerde öğrenciler, uygulamalı ders süresi boyunca aynı kurumda kalırken bazılarında ise öğrenciler, farklı kurumların çalışma sistemlerini tanımak için dönüşümlü uygulamalı ders programına dahil olmaktadır.

Süreç böyle devam ederken 2019’un sonlarında ortaya çıkan Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sebebiyle dünyada sağlık başta olmak üzere ekonomi ve sosyal yaşam olumsuz etkilenmiştir. Bulaş riskinin önüne geçilebilmek adına yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Tüm öğrenciler için açık ve uzaktan eğitim olanaklarının kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Can, 2020).

Devam eden salgın süreci ile ilgili sosyal hizmet bölümleri uygulamalı ders ile ilgili bazı kararlar almıştır. Bunlar haftalık çalışmalar, vaka örneklerine dair sosyal inceleme raporu (SİR) hazırlama, haftalık, dönemlik veya uzun soluklu yaygın araştırmalar yapma (Sağlık, ekonomi, eğitim vb analiz ve tartışma), video konferans sistemi, kısmi olarak yüzyüze ve çevrim içi eğitimi birlikte yürütme, uygulamalı ders ödevlendirmesi, gönüllü olarak çalışma gibi uygulamalar yapmak hedeflenirken bunların yanında uygulamalı ders ertelenmeleri de söz konusu olmuştur. Kabul edilen ortak tek bir yöntem olmamakla beraber aktif sistemlerinde zamanla değişime gidilebileceği üniversitelerin staj açıklama formu kısmında genellikle " Güz Dönemi " olarak tanımlamasından görülmektedir.

Türkiye’de süreç böyle devam ederken Britanya’ya baktığımızda sosyal hizmet eğitiminin uzun bir geçmişe sahip olduğu ve bu alanda birçok değişikliklerin meydana geldiği görülmektedir. Bunlardan en önemlisi olan, Profesyonel Yetenekler Çerçevesi (PCF) adı verilen standartlar, bir sosyal hizmet uzmanının sosyal hizmet derecesini tamamladıktan sonra bilmesi, anlaması ve nasıl uygulama yapması gerektiğini ifade etmektedir. (Haanwinckel, Fawcett ve Garcia, 2018). Bunun yanı sıra Sosyal Hizmet İngiltere (SocialWorkEngland) adında sosyal hizmet uzmanları için meslek, eğitim ve öğretim standartlarını belirleyen bağımsız bir kamu koruma kurumu bulunmaktadır. Sosyal Hizmet İngiltere’nin amacı, sosyal hizmet eğitimi ve uygulama dersini başarı ile tamamlayan öğrencilere akreditasyon vererek bu akreditasyon sayesinde öğrencilerin sosyal hizmet uzmanı olarak mesleğe başlamalarını sağlamaktır. Bunun için uygulamalı derste başarılı olmak büyük önem taşımaktadır. Buna göre uygulamalı dersler üniversitenin anlaştığı belli kurumlarda yapılmaktadır. Uygulamaya başlamadan önce toplantı yapılır ve öğrencinin, saha süpervizörünün ve üniversite öğretim üyesinin beklentileri yazıya dökülüp bir kontrat haline

getirilir. Daha sonra sahaya çıkan sosyal hizmet öğrencisine vakalar verilir. Süpervizörü ve üniversite öğretmeni öğrencinin kullandığı teknikleri, vakaya yaklaşımını ve olayı nasıl çözümlendiğini gözlemleyerek öğrenci hakkında raporlar alırlar. Uygulamalı dersi başarıyla tamamlayan ve Sosyal Hizmet İngiltere'nin belirlediği standartlara uyan öğrenciler, meslek hayatlarına adım atmış olurlar. Sosyal hizmet uzmanları kırılğan gruplarla çalışır. Sosyal hizmet uzmanlarının meslek hayatında yapılabilecek küçük hatalar, insanların hayatlarına büyük olumsuzluklar getirebilir. Sosyal Hizmet İngiltere, “Biz sizi akredite edene kadar sosyal hizmet uzmanı değilsiniz” diyerek nitelikli sosyal hizmet uzmanlarının mesleğin içinde olmasını sağlamaktadır. Akreditasyonu iki senede bir yeniletmeyi talep ederek denetimi sağlar, böylece alanda deneyimli ve işin sorumluluğunu alabilecek uzmanların bulunması amaçlanır (A. İstanbullu, kişisel iletişim, 2 Aralık, 2020).

İngiltere'de sosyal hizmet lisans ve yüksek lisans kursları/uygulama programları 70 ve 100 günlük iki uygulamadan oluşmaktadır. Öğrenciler uygulama sırasında farklı alanlarda, farklı ihtiyaç gruplarıyla çalışmak zorundadır. Öğrencinin iyi bir sosyal hizmet uzmanı olabilmesi için süpervizöründe uygulama sürecinde bazı rolleri bulunmaktadır. Bunlar, sosyal hizmet öğrencilerini uygulama sırasında yönetmeyi, etkinleştirmeyi ve değerlendirmeyi, yeni kalifiye sosyal hizmet uzmanlarını desteklemeyi, meslektaşlara rehberlik etmeyi veya koçluk yapmayı ve sürekli mesleki gelişim için destek sağlamayı içermektedir. İngiltere'deki uygulama eğitimcisi, sahada çalışıyorlarsa ve nitelikli bir sosyal hizmet uzmanıysa, uygulama süpervizörü rolünü de üstlenebilmektedir. Bu danışmanlar üniversitedeki öğretim üyesiyle öğrencinin gelişimi hakkında toplantılar yaparak birlikte çalışmaktadırlar. Öğrenciler ilk alan deneyimlerinde en az iki doğrudan gözlemin kanıtını göstermeli, süpervizörlerinden iki geri bildirim raporu almalı ve uygulamanın üç kritik yansımalarını sunmalıdır. Öğrencilerden kurum içinde yaptıkları çalışmalarını kayıt altına almaları istenmektedir. Bu süreç boyunca, uygulama eğitimcileri öğrencilerin çalışmalarının yeterli olup olmadığı konusunda geri bildirim vermekte ve mesleki tavsiyelerde bulunmaktadır. Öğrencilere yaptığı çalışmalardan, yazılı olarak sunduğu uygulama deneyiminden ve ilgili bir vaka analizinden toplamda üç not verilmektedir (Haanwinckel, Fawcett ve Garcia, 2018).

Brezilya'daki akademik eğitim sürecini düşünmek için Rio de Janeiro'daki okullardan birinin mevcut müfredatı incelenmiştir. Buradaki sosyal hizmet kursunun, altı aylık bir sistem olduğu ve aynı anda çalışan farklı öğrenci gruplarına hitap eden gündüz ve akşam kursları ile çalıştığı görülmüştür. Kurs, 1680 saat teorik disiplinler arasında dağıtılmış toplam 3150 saat, 480 saat uygulama disiplini, 780 saat teorik-pratik çalışma, 60 saat rehberlik ve destek ve 150 saat müfredat dışı etkinliklerden (bilimsel başlatma, rehberlik, izleme ve seminerlere katılım) oluşmaktadır. Dört denetimli uygulama seviyesinin her birinde ilerlemek için, öğrencinin Sosyal Hizmet II, Mesleki Etik ve Mesleki Uygulama gibi modüllerde geçme notu alması gerekir. Rehberlik sürecinin başlangıcından son akademik rapora kadar, öğrenci üç denetimli uygulama modülünü tamamlamalıdır. Brezilya'da öğrenciler, ikinci akademik yılda uygulamaya başlar ve her uygulama döneminde, öğrenci o belirli seviye için beklenen bilgi üzerine bir makale sunmak zorundadır. Bu makale daha sonra danışman/öğretim üyesi tarafından değerlendirilmektedir. Saha sorumlusu uygulama dönemi boyunca öğrencinin gelişim düzeyini değerlendirirken, dersin bu unsurunu geçmek için gerekli standarda ulaşmış olup olmadığına karar vermektedir (Haanwinckel, Fawcett ve Garcia, 2018).

Her iki ülkede de görüldüğü gibi uygulamada ve eğitimde edinilen mesleki deneyim ve nitelikler, süpervizörün/saha sorumlusunun rolü ve denetimleri meslek hayatında büyük önem taşımaktadır (Haanwinckel, Fawcett ve Garcia, 2018).

Dünyada pandemi sürecinde sosyal hizmet uygulamalı dersi

Dünyada Koronavirüs (Covid-19) nedeniyle birçok ülkede bulaş riskinin önüne geçebilmek adına eğitime ara verildiği görülmektedir. Teorik bilginin öğrenildiği okullarda eğitime ara verilirken, uygulamalı dersler iptal olmuş veya sekteye uğramıştır. Koronavirüs (Covid-19) pandemisi, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin de alanda uygulama yapmalarını olumsuz etkilemiş bu sebeple farklı yöntemler geliştirme gereği duyulmuştur.

İngiltere'de öğrencilerin uygulamalı dersleri tamamen iptal olmasa da, kurumlara belirli günlerde gittikleri, bu sebeple daha az vaka gördükleri, vakalar ile görüşmenin uzaktan gerçekleştiği öğrenilmiştir (A. İstanbullu, kişisel iletişim, 2 Aralık, 2020).

Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki mevcut plana bakıldığı zaman ise, ilk iki haftanın bahar tatili olarak alınması ve sonrasında okulların çevrimiçi olup yüz yüze öğretime kapalı kalması planlanmıştır. Birleşik Arap Emirlikleri'nde pandemi öncesinde sosyal hizmet stajının ilk uygulamaları okullarda yapılırken, ikinci uygulamalar Aile Geliştirme Organizasyonu, Sosyal Destek Merkezi ve Topluluk Geliştirme Dairesi gibi kurumlarda yapılmaktadır (Tendam, 2018).

Koronavirüs (Covid-19) sırasında saha eğitimine baktığımızda Queensland Teknoloji Üniversitesi (QUT) akademisyenleri tarafından denetlenen staj yerleştirmeleri (hem insani hizmet kuruluşları ile hem de akademi içinde) ve yerel topluluklarda ortaya çıkan ihtiyaçlara ön cephede kriz müdahalesini destekleyen kurum tabanlı yerleştirmeler yapılmıştır. Bu örnekler aşağıdaki gibidir.

Toplum kuruluşlarıyla görüşülmüş ve bu amaç doğrultusunda, bir sosyal hizmet akademisyeni ve yerleştirmede bulunan beş öğrenciden oluşan bir ekiple ortaklık içinde çalışıp çalışamayacaklarını sorulmuştur.

Bu süreçte geliştirilen, "Yaratıcı Savunuculuk Toplum Geliştirme Projesi"nde yer alabilecekleri söylenmiştir. Bu proje toplum tarafından yürütülen bir araştırma projesidir ve sığınmacılara yönelik bir projedir. Proje, geleneksel olmayan yöntemleri kullanarak (sanatsal ifade, tiyatro, atölye gibi) sığınma arayan kişilerle doğrudan çalışmayı, deneyimlerini keşfetmeyi, savunuculuk yollarını geliştirmeyi ve ihtiyaçlarına, deneyimlerine dayalı sosyal değişimi amaçlamıştır. Sahada her zaman sosyal mesafe kuralı ve gerekli hijyenik önlemler dikkate alınarak öğrencilerin insanlarla birebir uygulama yapması planlanmıştır.

Bir başka çalışma da şu şekildedir: Dört öğrenciden oluşan bir grup, uluslararası bir komşu ülkeden gelen, askeri işgalin yabancı hükümetin finansmanını durdurmak için tasarlanmış davetine yanıt olarak küçük, gayri resmi bir kuruluşla çalışmıştır. Öğrenciler bu insan hakları meselesi hakkında eğitim almışlardır. Baskıya maruz kalmış bireylerin deneyimlerinin kanıtı olarak dışarıdan gelen tanık ifadelerinin toplanmasını içeren bir proje üzerinde çalışmışlardır. Diğer kampanyalara paralel olarak sosyal medyayı kullanarak webinar ve çevrimiçi etkinlikler düzenlenmiştir. Bu sayede öğrencilere, tamamı çevrimiçi bir platform aracılığıyla geliştirilen hayati beceriler kazandırılmıştır.

Son çalışmaya baktığımızda ise; Koronavirüs (Covid-19) sırasında ortaya çıkan bir başka alan eğitimi girişimi, grup çalışması, proje odaklı, üniversite temelli uygulama dersi yerleştirmelerini geliştirilmesidir. Birinci dönemde altı öğrenciden oluşan bir grup oluşturulmuş ve salgının başlangıcında kurum temelli yerleştirmeleri sonlandırılan bu öğrencilere alanda çalışma fırsatı verilmiştir. Bu modelin başarısının ardından, ikinci yarıyılında neredeyse otuz öğrenciye yerleştirme sağlamak için çeşitli projeler ve sosyal hizmet akademisyenlerini içerecek şekilde genişletilmesi planlanmıştır.

Genel olarak pratik anlamda, öğrenciler tarafından çalışmalar uzaktan tamamlanmıştır. Paylaşılan projeleri desteklemek, bağlantı kurmak ve birbirleriyle iş birliği yapmak için çevrimiçi grup çalışması yapılmıştır. Ayrıca, projelerdeki ilerlemeyi paylaşmak, araştırmanın gündeme getirdiği ilgili (sosyal, politik, ekonomik, etik) konularda tartışmalara öncülük etmek, sorular sormak ve eleştirel konularla ilgilenmek için bir sosyal hizmet danışmanıya haftalık iki saatlik grup süpervizyonu yapılmıştır.

Başlangıçta, öğrenciler Koronavirüs (Covid-19)'un etkisine ve sosyal hizmet uygulama dersi üzerindeki etkilerine odaklanmışlardır. Bu, medya makalelerinin ve hükümet belgelerinin literatüre dayalı aramalarını ve söylem analizlerini üstlenmeyi içermektedir. Bu da onları, sosyal hizmetle ilgili pandeminin çeşitli gelişmelerini araştırmaya yönlendirmiştir. Koronavirüs (Covid-19) pandemisinde aile içi şiddetin artmasında nelerin etkili olduğunu, milyonlarca Avustralyalının üzerindeki kitlesel ve ani işsizliğin etkileri, kuruluşların uzaktan hizmet sunumu ve tele-sağlık çözümleri gibi konularda araştırmalar yapmışlardır (Clarke ve Morley, 2020).

2. Yöntem

2.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada pandemi sürecinde sosyal hizmet uygulama dersinin nasıl yapıldığı, çevrim içi uygulama dersinin öğrenciler açısından avantajları ve dezavantajlarının neler olduğunun öğrenilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmaya eşlik eden araştırma soruları şunlardır:

- Pandemi sürecindeki uygulamalı dersler ile önceki senelerdeki uygulamalı dersleri karşılaştırır mısınız? Neler değişti?
- Pandemi süreci içerisinde uygulamalı dersinizle ilgili bir seçenek sunulsa yüz yüze ya da çevrim içi, hangisini tercih ederiniz? Nedenleriyle birlikte açıklar mısınız?
- Sizce çevrim içi uygulamalı dersin avantajları veya dezavantajları var mı? Varsa nelerdir? Bu süreç daha verimli hale nasıl getirilebilir?
- Pandemi sürecinde hocalarınızla iletişiminiz nasıl, yeterli buluyor musunuz?

2.2. Çalışmanın Yöntemi

Araştırmanın modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemine uygun olarak şekillendirilmiş ve nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Analiz olarak ise, tematik analiz kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacı, verileri teker teker okuyarak kodlar ve kategorize etmektedir. Bu elde ettiği kodlara ve kategorilere dayalı olarak araştırma sonuçlarını ortaya koyar (Karadağ, 2009). Tematik analiz tekniği kısaca temaları belirlemek, kodlama ve raporlama aşamalarından

oluşur. Bu yöntem, bir konunun söylenme veya yazılma biçiminde ortak olanı belirlemenin ve bu ortak yönleri anlamının bir yoludur. Tematik analiz tekniği içinde zengin veriler barındırmasının yanı sıra bize karışık bir veri seti sunmaktadır. Ancak bunu yaparken esnek ve kullanışlı olması araştırmacıya açıkça söylenemeyen, ifade edilemeyen konuların da tartışılması ve konuşulması için olanak sağlar (Braun ve Clarke, 2006).

Analizin amacı, belirli bir araştırma sorusunu yanıtlamakla ilgili olanları belirlemektir. Bu araştırmada pandemi sürecinde sosyal hizmet uygulama dersinin nasıl yapıldığı, çevrim içi uygulama dersinin öğrenciler açısından avantajları ve dezavantajlarının neler olduğunun öğrenilmesi amaçlanmıştır. İlk olarak dünyada ve Türkiye’de pandemi sürecinden önce sosyal hizmet uygulama dersinin nasıl yapıldığı ve pandemi sürecinde uygulama dersinde üniversitelerin nasıl bir yol izlediğine yönelik literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra bu sürecin öğrenciler üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi alan 4. sınıf lisans öğrencilerinden, 12 farklı üniversiteden toplamda 12 kişiyle görüntülü veya ses ile iletişim yoluyla, hazırlanan sorular sorulup yanıtları alınmıştır.

Katılımcılar

Araştırmayı yapan ekip altı kişiden oluşmaktadır. Her bir araştırmacı iki kişiyle görüşmek üzere görevlendirilmiştir. Görüşme sırasında tek bir araştırmacı görüşmeyi yapan olarak bulunmuştur. Görüşme sırasında araştırmacı dışında herhangi bir gözlemci veya raportör bulunmamıştır. Her bir öğrenciyle toplam iki görüşme yapılmıştır. İlk yapılan görüşmenin amacı katılımcıyı tanımak, konu hakkında bilgiler vermek ve asıl görüşmenin daha akıcı geçmesini sağlamak için yapılmıştır. Son görüşme de ise hazırlanan sorular sorulmuştur. Görüşmeler 12 farklı üniversiteden, 12 farklı öğrenci ile gerçekleşmiştir. Görüşme için kişiler seçilirken sosyal hizmet 4. Sınıf öğrencisi olma şartı aranmıştır. Bunun dışında kişiler ve gittikleri üniversiteler hiçbir şart aranmaksızın belirlenmiştir. Görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Katılımcılara yöneltilen sorular dört tane olduğundan bu süre cevaplamak için yeterli gelmiştir. Katılımcılar ile çoğu araştırmacı en az iki kez görüşmüştür. Görüşmeler 2021 Ocak ve Mart ayları arasında yapılmıştır.

Araştırmacının veriye aşina olması ve ilk kodların oluşması

Araştırmanın ilk aşamasında toplanılan veriler tekrar okunmuştur. Hazırlanmış olan soruları sormak için görüşmecilerden alınan ses kaydı veya görüntülü konuşma yoluyla elde edilen verileri yazıya dökerek zihinde fikirlerin ve örüntülerin tekrar oluşması sağlanmıştır. Deşifre ederken ayrıntılara gerek yoktur fakat bu çalışmada yine de titiz ve kapsamlı bir şekilde veriler yazıya dökülerek ihtiyaç duyulan bilgilerin atlanmaması ve orijinaline sadık kalınması amaçlanmıştır. Daha sonra veriler okunup, gözden geçirilip verilerin içeriğine dair önemli bulunan fikirlerin ilk listesi ve kodları oluşturulmuştur. Örneğin:

Ham veri: Çevrim içi uygulamalı ders konusunda arkadaşlarım ve ben çok endişeliyiz. Offf eğer staj yapmazsak iş bulmamamız çok zor. (Mırıldanma) Ne yapacağımızı bilmiyoruz niye bizim başımıza bunlar geliyor anlamıyorum.

Kod: Arkadaşları ve kendisi kaygılı, yüz yüze uygulama yapmazlarsa iş bulamazlar, sitem

Temaları aramak

Amaç, tablo ve zihin haritası kullanarak kodları tekrar analiz ederek farklı kodların nasıl daha kapsayıcı bir tema oluşturabileceğine ilişkin akıl yürütmektir. Örnek olarak; pandemide uygulamalı ders yapamamanın getirdiği olumsuzluklara alt kod olarak ‘iş bulmada zorluk’, ‘mesleki yetersizlik’ gelirken, pandemide evde kalmaya alt kod olarak ‘kendini geliştirme’, ‘bulaşı azaltma’ verilebilir.

Temaların gözden geçirilmesi, tanımlanması ve adlandırılması

Temalar tekrar gözden geçirilerek sadeleştirilmiştir. Temaların kodlarının içeriği okunarak birbiriyle tutarlı bir örüntü oluşturup oluşturmadığına bakılmıştır. Uygulanan temaların, araştırma konusu ile bilgi ve bütünlük içinde olması gerekmektedir. Bu çalışmada her temanın “öz olarak” ne anlattığı tanımlanmıştır ve her temanın veri setinin hangi boyutunu yansıttığı belirlenmiştir. Örnek verecek olursak online staj için belirlenen alt temalar ‘dezavantaj’ ve ‘mesleki yetersizlik’ ten oluşurken sahada stajın alt temaları ‘süpervizyon’ ve ‘deneyim’ den oluşmaktadır.

Raporun hazırlanması

Yapılan analizde araştırma verilerinden hareketle hem tek tek temalara hem de toplamda bütün temalara dair açık, anlaşılır, tutarlı, mantıklı, kendini tekrar etmeyen ve ilginç bir “hikaye” sunulması amaçlanmıştır. Analizde temanın geçerliliğini kanıtlayan, laf kalabalığına girmeden doğrudan alıntı ve örnekler sunulmuştur. Ayrıca bu analitik anlatının verinin betimlenmesinin ötesine geçerek araştırma problemine dair bir görüş sunması da amaçlanmıştır (Braun ve Clark, 2019a; Braun ve Clark, 2019b).

Araştırmada çalışmaya dâhil edilecek araştırmalar veri kaybına sebebiyet vermemek adına titiz bir şekilde incelenmiştir. Araştırmada içerik analizi yapılırken kullanılan temalar analizde kullanılan matris özelliklerine uygun olarak belirlenmiştir. Temalar belirlenirken çalışmalar tek tek ele alınmış ve bir çalışmanın kodlama ve temalama işlemi bitmeden diğer çalışmalara geçilmemiştir. Tüm çalışmaların kodlama işlemi araştırmacılar tarafından ayrı ayrı yürütülmüş ve elde edilen temaların benzer olduğu belirlenmiştir (Tavşanlı ve Kaldırım, 2020).

Araştırmada yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır ve tüm sorular önceden detaylıca düşünülmüştür. Sosyal hizmet uygulamalı dersini uzaktan yapan öğrencilerle bir görüşme yapılacaksa konu ile alakalı yaşayabilecekleri zorluklar saptanarak sorular bu doğrultuda seçilmiştir. Yapılandırılmış görüşme tekniği ne tür soruların ne şekilde sorulup hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan, görüşme planının aynen uygulandığı bir görüşme biçimidir. Sorunun hangi amaca yönelik sorulacağından hangi yolla sorulacağına önceden karar verilmiştir. Bu tür görüşmelerde görüşmeciler herkese aynı soruyu neredeyse aynı sözcükleri kullanarak yöneltirler, dolayısıyla görüşmecinin sınırlı bir özgürlüğü vardır. Bu görünümüyle görüşmeler nicel veri sunmaktadır (Meriam, 2013). Örneğin sosyal hizmet öğrencilerin pandemi nedeniyle uygulamalı dersini uzaktan yapmalarının ortaya çıkardığı sorunlar gibi aynı sorundan etkilenen bireyler konu alınır.

Yapılandırılmış görüşmede görüşme soruları önceden hazırlanır, cevaplar ise seçeneklerle belirlenir. Sosyal hizmet son sınıf öğrencilerin pandemi sürecinde yaşadıkları durumun ele alındığı bu çalışmada tam yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Konu ile ilgili bir soru havuzunun olması, araştırmacının bu sorulara verilen cevaplar üzerinden belirlenmesi ve sonuç elde edilmesi için bu teknik çalışmada kullanılmıştır. Yapılandırılmış soru yönergesi ekte

verilmiştir. Araştırma için gereken etik kurul izni Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulu 25.03.2021 tarih ve E-87432956-050.99-39908 sayılı kararı ile alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında 8 kadın 4 erkek olmak üzere toplam 12 farklı üniversiteden 12 farklı sosyal hizmet öğrencisiyle görüşülmüştür. Araştırma grubunun cinsiyet ve rumuzlara göre sınıflandırılması ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Tanıtıcı Bilgileri (İsimler kısaltmaları ile belirtilmiştir.)

Katılımcı	Cinsiyet
P.B.	K
M.D.	K
E.B.Ö.	K
Z.K.	K
C.B.	K
Z.P.D.	K
İ.D.	K
Z. İ	K
E.M.Ö.	E
Ş.M.	E
A.D.	E
İ.D.	E

Çevrim içi/Yüz yüze Uygulamalı Dersin Karşılaştırması

Araştırmada ilk önce katılımcılara pandemi dönemi uygulamalı ders programı ile önceki senelerdeki uygulamalı ders programını karşılaştırmalarını istendi. Bunu sonucunda katılımcıların çoğunluğu çevrim içi uygulamalı dersten memnun olmadıklarını belirtmiştir.

Katılımcıların bazıları çevrim içi uygulamalı dersin donanımlı olmadığını, yeterli verimlilik sağlamadığını ve sürece hazırlıksız yakalanmanın zorluklarından söz etmiştir. *Uzaktan olduğum için her şey kulaktan duyma. (Ş. M.)*

Çevrim içi dersin teori düzeyinde kalması ve pratiğe uygun olmaması hakkında yorumlar yapılmıştır. *Ders dinler gibi nasıl staj yapıldığını dinledik. (Z.K.) Kurum görmeden, yeterli bilgi alamadan rapor tamamlamaya çalışıyoruz. (M. D.)*

Bazı katılımcılar gönüllülük esaslı yüz yüze uygulama yapma imkânı sağlamıştır fakat pandemi sürecinin faaliyetleri kısıtlamasından memnun olmadığını belirtmiştir. *Faaliyetler daha sınırlı hale geldi. (E. B. Ö.)*

Katılımcıların az bir kısmı ise çevrim içi uygulamalı dersi eşitleyici bir bakış açısı sunmuştur. *Online staj programı döneminde her şeyin aynı olduğunu söylemek mümkündür. (E. M. Ö.)*

Çevrim içi uygulamalı ders ve yüz yüze uygulamalı dersin karşılaştırılması sonucunda katılımcıların çoğunluğu mesleğine yetkin bir hazırlık ve deneyim sahibi olmak adına yüz yüze uygulamalı dersi tercih etmiştir. *Staj dediğin uygulamalı olmak zorunda. (İ.D.)*

Katılımcıların Uygulamalı Derslerine Yönelik Tercihleri

Yapılan görüşmelerde 12 katılımcıya “Pandemi süreci içerisinde uygulamalı dersiniz ile ilgili bir seçenek sunulsa, yüz yüze ya da çevrim içi uygulamalı dersten hangisini tercih ederiniz?

Nedenleriyle birlikte açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu yüz yüze uygulamalı dersi tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Çoğunluk, pandemi sürecinde kurumların esnek çalışma saatlerine geçmesine rağmen müracaatçılar ile yüz yüze görüşmenin, kurumlarda aktif olarak çalışmanın, meslek elemanlarıyla iletişim halinde olmanın, sahaya çıkmanın ve ev ziyaretleri yapmanın daha verimli olacağını, uygulamalı bir bölüm olan sosyal hizmetin çevrim içi eğitim olarak gerçekleşmesinin mümkün olamayacağını ifade etmişlerdir. *Çünkü orada vakaları görüyorsun insanlarla iletişim halinde oluyorsun ki zaten yanımızda sosyal hizmet uzmanı hocalarımız olduğu için yanlış yapma durumunda hemen müdahale ediyorlar. (Z.İ.)*

Çevrim içi uygulamalı dersin sağlık açısından avantajlarının olduğunu ancak gerekli önlemler eşliğinde yüz yüze eğitimde de tecrübe kazanmanın onlar için önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Bazı öğrenciler de yüz yüze uygulamalı ders yapmanın mesleğe dair umutlarının arttığını, mesleği tam yapıyormuş hissi oluşturduğunu ifade etmiştir. *Yüz yüze olmasını birde şu açıdan isterim özellikleri kurumları gidip görünce, ziyaret edince işleyişin saatlerce anlatılmasındansa daha çok hâkim oluyorsun veya atanmaya, mesleğe başlamaya dair ümitlerin yeşeriyor diyebilirim. (M.D.) O kurumun içine girmek, canlı canlı insanlarla görüşmek bile onlinedan daha verimli olur ve bende mesleğimi tam yapabiliyorum hissi oluşturur. (P.B.)*

Bazı öğrencilere göre uygulama yapamamanın meslek hayatına başlarken sorun çıkaracağını, uygulamalı ders yapmanın ise mesleki tecrübe sağlayacağını belirtmişlerdir. *Özel kurumlarda düşük maaşlarla çalışmayı kabul etmemize rağmen bunun üstüne bize sorulan tecrübe sorularına verebilecek bir cevabımızın olmaması, saha çalışmalarına hiç katılmamış olmak geleceğimiz açısından meslek hayatının tamamında olmasa bile ilk yıllarında sorunlar çıkaracaktır. (A.D.)*

Yapılan görüşmeler sonucunda az sayıda kişinin çevrim içi uygulamalı dersi yüz yüze uygulamalı derse tercih ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin genellikle kendi sağlığını, ailelerinin sağlığını ve müracaatçıların sağlığını düşündükleri için çevrim içi uygulamalı ders yapmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca pandemi sürecinde kurum bulmanın daha da zorlaştığını ifade etmişlerdir. Kurumların da esnek çalışma saatlerine geçtiğini normal şartlarda yüz yüze yapacakları uygulamalı dersten alacakları verimi bu dönemde alamayacaklarını belirtmişlerdir. Yine az sayıda öğrenci ise internette vaka incelemesi yapmak için vaktin çok olmasını avantaj olarak görmüştür.

Yapılan görüşmelerde çevrim içi ya da yüz yüze uygulamalı dersin yanı sıra ikisini aynı anda tercih eden bir öğrencide bulunmaktadır. Yüz yüze uygulamalı derste her zaman olmasa da bazen “ayak işlerinin” yaptırıldığını ifade eden öğrenci şu gerekçeyi sunmuştur. *Göstermelik kaldığı zamanlar da var. Kazancı olmayan çay içmeye gidilen stajlardan bahsediyorum. Her yer için aynı durum geçerli değil tabiki ama ihtimallere önlem anlamında hem araştırma yaptığımız, sahada ve kurumda bulunduğumuz, yüzyüzeartı online sistemimi tercih ederim. (İ. D.)*

Katılımcıların Çevrim İçi Uygulamalı Derse Bakış Açıları

12 kişinin 3. Soruya vermiş oldukları cevapları değerlendirildiğinde alınan cevapların benzer olduğunu görülmektedir. Farklı kişilerin vermiş olduğu cevaplarda ise dikkat çekilen noktalar şunlardır:

Katılımcıların çoğu sahada olmanın önemini belirtirken çevrim içi uygulamalı dersi dezavantaj ve avantajlar olarak değerlendirmek yerine durum değerlendirmesi yaptıklarını ve yararlı bir şekilde değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Pandemi döneminde kaynakların arttığını ve bununla birlikte kendilerini birçok alanda eğitimlere katılarak geliştirdiklerini dile getirmişlerdir. Çevrim içi uygulamalı dersin bir avantajı olarak zamanın kişiye kalması, zamandan tasarruf sağlama gibi yönlerine değinmişlerdir. Katılımcıların çoğu çevrim içi uygulamalı dersi bir avantaj olarak pandemiden korunmak için tedbir olarak değerlendirmiştir. Katılımcılardan Z. P. D. “*online stajın geliştirilecek bir noktasının olmadığı*” dile getirmiştir.

Katılımcılardan İ. D. çevrim içi uygulamalı ders ile yüz yüze uygulamalı dersin birleştirilmesi sonucunun daha verimli olacağını dile getirmiştir. Katılımcılardan bazıları yüz yüze uygulama yaptığını belirtirken alanda olmanın kendilerini iyi hissettirdiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan bazıları şu an eğitimlerinden memnun olmadıklarını dile getirirken bazı önerileri bulunmaktadır. Öğrenciye yönelik çalışmalar ve karşılıklı doyum sağlayacak sunum ya da etkinliklerde öğrencilere daha çok söz hakkının verilmesi gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Katılımcılardan birçoğu çevrim içi uygulamalı ders döneminde farklı alanlarda kitap okumak, film izlemek ve çevrim içi eğitimlere katılmanın verimli olacağı görüşündedir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin cevapları değerlendirildiğinde öğrencilerin çevrim içi eğitimden memnun olmadığını ancak zamanı olumlu değerlendirebilmek için çaba sarf ettikleri anlaşılmıştır.

Üniversitelerinin pandemi dönemine hazırlıksız yakalanışı sonrasında sistemlerinin eksik kaldığı anlaşılmaktadır. *Dezavantajlarına bakacak olursak öncelikle belli bir düzen yok. Staj zamanında hocalar stajı nasıl yapacağımıza dair fikirlerini değiştirdiler. Mesela bazı hocalar ödev isteyeceğiz dedi. Bazı hocalar kendi belirlediğimiz şekilde yapacağız dedi. Bir sistem yoktu. (Z. K.)*

Sosyal hizmetin uygulama temelli bir meslek oluşu ve 3 yıl boyunca teorik eğitimlerin verilmesi vepandemi ile birlikte çevrim içi uygulamalı ders adı altında verilen eğitimlerin yetersiz kalması öğrenciler için bir doyum oluşturmamıştır. Çevrelerinde yüz yüze uygulamalı ders yapan arkadaşlarının olması kişilerde kaygı ve eksiklik hissini oluşturmuştur. *Mesela bizim şimdiki dönemde bir arkadaşım stajını yapıyor ama ben yapamıyorum. (P. B.)*

Pandemi Sürecinde Öğrenciler ile Öğretim Üyeleri Arasındaki İletişim

Pandemi sürecinde hocalarınızla iletişiminiz nasıl, yeterli buluyor musunuz? sorusuna farklı cevaplar alınmıştır. Alınan cevaplar geniş bir perspektifte incelendiğinde iletişim konusunun spesifik olmayan bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Yani kişiden kişiye değişen farklı etkenlerin bir araya geldiğinde farklı sonuçlar doğurabildiği bir olgudur. Genel kanı, iletişim konusunda öğrenci ve hocaların yapıcı davranışlarının etkili iletişimde önemli olduğudur. Yüz yüze iletişimin vermiş olduğu kolaylık ve rahatlık çoğu öğrenci tarafından anlaşılmıştır. C.B’ningörüşmede söylemiş olduğu şu cümle: “*İletişimi bizim için kolaylaştırmaları gerekirken daha zorlaştırdılar.*” uzaktan eğitimde öğrencilerin iletişim konusunda sıkıntılar yaşadığının bir göstergesidir. Bu süreci daha verimli bir hale getirmek ve hoca ile öğrenci arasında olan iletişim bağı güçlendirmek için iki tarafında yapıcı davranışlar sergilemesi gereklidir. Bu etkili iletişim

öğrencinin derslerine ve bölüme karşı motivasyonun artıracak uzaktan eğitim sürecinin daha olumlu geçmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak bu soru bağlamında öğrencilerin büyük çoğunluğu iletişimde sıkıntı yaşamaktadır. Pandemi sürecinde yaşanan zorluklar ve hayatın kısıtlanması, insanların eski yaşamlarını özlemesi, eğitim sürecinde aksaklıkların yaşanması iletişimi de olumsuz etkilemiştir. Uzaktan eğitim sürecine adapte olunmasında öğrencilerin ve hocaların yaşadıkları zorluklarla yüz yüze eğitimin ve iletişimin önemi daha iyi anlaşılmıştır.

4.Genel Değerlendirme ve Analiz

Sosyal hizmet mikro, mezo ve makro olarak çoğunlukla dezavatajlı insanlarla çalışan, onların hayatlarına dokunup, güçlendirmeyi hedefleyen bir meslektir. İnsanlarla birebir ilişkisi olan sosyal hizmetin öğrenciler tarafından uygulamalı olarak görülmesi büyük önem taşımaktadır. Yapılan görüşmelerde çoğu üniversitenin pandemi sebebi ile uygulama dersini uzaktan eğitim olarak devam ettiği görülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen görüşlerin temelinde çevrim içi eğitiminin yüz yüze eğitime göre daha az verimli olduğu düşüncesi yatmaktadır. Uygulamalı derslerde yapılan köklü değişiklikler ve yeni düzen öğrencilere uyum sağlama zorluğu getirmiştir. Öğrenciler, uygulamalı dersin yüzyüze olması gerektiğini, çevrim içi uygulamalı dersten yeterli verimliliği almadıklarını, her şeyin teoride kaldığını belirterek bu süreç hakkındaki memnuniyetsizliklerini ifade etmişlerdir. Sosyal hizmet mesleğinde halihazırda iş hayatına başlamanın zorlukları bilinmekle birlikte uygulama yapamamanın öğrenciler üzerinde kaygıyı ve mesleki yetersizlik duygusunu arttırdığı araştırmasonucunda görülmüştür. Diğer bir yandan bilgiye erişimin çevrim içi eğitim üzerinden daha kolay olduğu düşüncesi genel olarak kabul görmüştür. Katılımcıların tercihleri hususunda yine yüz yüze uygulamalı ders, çevrim içi eğitime göre büyük oranda tercih edilmiştir. Bu tercihin temellerini iletişim sorunları, bilgi kargaşası ödevler gibi çevrim içi uygulamalı dersi zorlaştıran konular oluşturmuştur. Bunun yanı sıra sahada uzman ve müracaatçılar ile çalışmanın verimli olacağı düşüncesi çoğu katılımcı tarafından belirtilmiştir. Çevrim içi uygulamalı dersin sağlık açısından avantajlarının olduğunu ancak sahada olmak, müracaatçılarla yüzyüze görüşmek, rapor yazmak kendileri için önemli olduğunu belirtmişlerdir. *...o kurumun içine girmek, canlı canlı insanlarla görüşmek bile online dan daha verimli olur ve bende mesleğimi tam yapabiliyorum hissi oluşturur (P.B.)*

Birçok kişi istemese de pandemi bu durumu zorunlu kıldığı için çevrim içi uygulamalı ders kabullenilmiş ve bu şartlara göre kendini geliştirme yolları bulma hususunda adımlar atılmıştır. Bu konuda gelişim için birçok katılımcı benzer fikirler vermekle birlikte bu fikirler seminerlere katılmak, kitap okumak, yeni bir dil öğrenmek gibi kişisel gelişim alanlarına yönelmekten oluşmaktadır. Pandemi sürecinin ve son sınıf olmanın getirdiği bazı zorluklar bulunmaktadır. Bunlara eğitime ulaşım, mezun olmanın getirdiği stres, akademik gelecek, KPSS gibi örnekler verilebilir. Bu süreçte de öğrencilerin hocalarının desteğine ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Öğrencilere hocalarıyla iletişimlerini sordüğümüzda ise öğrencilerin cevaplarının hocadan hocaya ve kişiden kişiye göre değiştiği görülmektedir. Katılımcıların birçoğu, bazı hocalarının iletişimi kolaylaştırdığını bazılarının ise iletişimi zorlaştırdığını ifade etmiştir. *...Ben kendi danışman hocamdan çok memnunum. Genel olarak baktığımızda ise yani staj dersi hariç diğer derslere baktığımızda da bazı hocalar gerçekten öğrencilerle ilgilenmiyor (Z.K.)*

5.Tartışma veya Sonuç

Literatür taraması yapıldığında ulaştığımız bilgiler dahilinde yurt dışında sosyal hizmet uygulamalı dersinde kimi yerde uygulamalı dersinin kısıtlamalar ile birlikte halen yüz yüze devam ettiği öğrenilmiştir. Ancak genele bakıldığında çevrimiçi uygulamalı ders yapıldığı görülmektedir. Bu durum Türkiye için de geçerlidir. Bir üniversite sınırlı imkanlar ile yüz yüze uygulamalı derse devam ederken çoğunluk çevrimiçi uygulamalı derse geçmiştir. Sosyal hizmet mesleği gereği sahada aktif olması, insanlar ile yüz yüze görüşmesi, onların ihtiyaçlarını görmesi gereken bir meslektir. Sosyal hizmet mesleğinin adayları sahaya çıkmadan bu mesleği öğrenemeyeceklerini, teoride öğrendiklerinin uygulamaya geçirmekte zorlanacakları sonucuna varılmıştır. Koronavirüs (Covid-19) süreci nedeniyle çevrim içi uygulamalı derslerde aktif olan öğrenciler ve sistem hakkında bilgiler toplanmıştır. Çevrim içi uygulamalı ders hakkında öngörüler; alt yapı ve sistem hazırlığı kaygısı, öğrencilerin bilgi erişim ve kullanmada problemler yaşayabileceği, çevrim içi uygulamalı ders kapsamında sosyal hizmet öğrencilerinin saha ve kurum tecrübesinden faydalanamaması, vaka odaklı oluşturulan raporların yeterlilik durumu eleştirilmektedir. Çevrim içi uygulamalı derslerin sosyal hizmet öğrencilerine kazanım sağlayabileceği öngörülen konular ise tek bir kurum yerine birçok farklı kurum tecrübesi kazanmış uzmanların ve akademisyenlerin bilgisinden faydalanmak, oldukça fazla ve farklı vaka incelemek olacaktır. Bu tecrübenin yanı sıra virüsten korunma konusunda en doğru sistemin çevrimiçi olduğundan bahsedilmiştir.

Yapılan araştırmalar ve görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular farklılıklar göstermekle beraber birkaç konu başlığı altında incelenmiştir. Görüşmelere dahil olan öğrencilerin çoğunluğu çevrim içi uygulamalı ders yerine yüz yüze uygulamalı dersi tercih etmektedir. Yine aynı çoğunluk mesleki yeterlilik kaygısı taşımaktadır ve verimlilik açısından çevrim içi uygulamalı ders programlarına olumsuz eleştirilerde bulunmuştur. Öğrencilerden pek az bir kısım kendi imkanları ve çabaları doğrultusunda gönüllülük esasına dayalı yüz yüze uygulama yapma imkânı sağlamıştır fakat pandemi sürecinin zaman zaman farklı engellerle karşılarına çıktığını belirtmiştir. Ayrıca çevrim içi uygulamalı derse doğrudan olumlu eleştiri gelmemiştir. Görüşmeye dahil olan öğrencilerin tamamı doğrudan veya dolaylı olarak sürecin kargaşasından ve belirsizliğinden rahatsızlığını dile getirmiştir. Bu kargaşa ortamından kurtulmak ve kişisel gelişim sağlamak için büyük çoğunluk seminerlere katılarak, mesleğe yönelik filmler izleyerek, kitaplar okuyarak boş vakitlerin değerlendirilebileceğinden bahsetmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırma Önerileri

Araştırma, 6 kişilik bir grup tarafından literatür taraması, örneklem belirlenmesi, soruların hazırlanması, verilerin analizi gibi süreçlerden geçerek sonuçlanmıştır. Bu çalışmada literatür taraması yapıldığı sırada, pandemi sürecinde sosyal hizmet alanı ile ilgili kaynakların yetersiz olması araştırma yapmayı zorlaştırmıştır. Görüşmelerin telefon aracılığıyla yapılması ve bu esnada telefon kesintilerinin yaşanması, ön görüşme yapılmadan görüşülen kişilerin sorulara kısa yanıtlar vermesi gibi nedenler katılımcıların görüşlerini doğru ifade edememelerine neden olabilir. 12 farklı kişinin görüşleri dahilinde gerçekleşen görüşmelerde elde edilen bilgiler kişi sayısının az olmasından dolayı analiz etmede sınırlayıcı olabilmektedir.

Pandemi sürecinde sosyal hizmet alanına yönelik araştırmaların arttırılması, bu çalışmaların örneklem büyüklüğünün genişletilmesi ve farklı gruplarla yapılması tavsiye edilmektedir. Ayrıca pandemi sürecinde sosyal hizmet bölümü öğrenci ve akademisyenlerin bölümün daha verimli hale getirebilmek için görüşleri ve bu süreç için memnuniyetlerinin değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, İ. B., Akçay, S., ve Erbay, E. (2013). Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet dersleri kapsamında uyulama yürütecekleri kurumları seçme süreçleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2).
- Bogo, M. (2010). Alan eğitimi yoluyla sosyal hizmette yetkinlik kazanma. https://www.researchgate.net/publication/303756602_Achieving_Competence_in_Social_Work_through_Field_Education.
- Braun, V. &Clarke, V. (2006). Using thematicanalysis in psychology, *QualitativeResearch in Psychology*, 3(2),77-101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.
- Braun, V., &Clarke, V. (2019a). Psikolojide tematik analiz kullanımı. Şad, S. N. , Özer, N. ve Atli, A. (Çevirenler). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of QualitativeResearch in Education*,7(2), 873-898. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m.
- Braun, V. &Clarke, V. (2019b). Thematicanalysis a reflexive. <https://www.psych.auckland.ac.nz/en/about/thematic-analysis.html#top>.
- Can, D. D. (2020). Krizden fırsata COVID-19 pandemisi ve pedagojik yansımaları. *Türkiye’de Açıköğretim Uygulama ve Araştırma Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Clarke, J., ve Morley, C. (2020). Krizden fırsata COVID-19 küresel salgını sırasında Avustralya sosyal hizmet alanı eğitimindeki yenilikler. *Sosyal Hizmet Eğitimi*. 1-10.
- Erbay, E., ve Sevin, Ç. (2013). Hacettepe üniversitesi 4. Sınıf sosyal hizmet öğrencilerinin eğitim süreçlerine ve gelecekteki meslek yaşamlarına ilişkin görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1). 26-38.
- Haanwinckel, B. Z., Fawcett, B., ve Garcia, J. A. B. (2018). Zıtlıklar ve yansımalar: Brezilya ve İngiltere’de sosyal hizmet saha çalışması denetimi. *Uluslararası Sosyal Hizmet*, 61(6), 943-953.
- Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 75-87.
- Kılıç, C. (2017). Uzaktan eğitim öğrencilerinin staj uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6-9.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Editörü: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tavşanlı, Ö. ve Kaldırım, A. (2020). Türkiye’de süreç temelli yazma yaklaşımı: bir tematik analiz çalışması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(1), 108-138. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cije/issue/53201/543600>.
- Tedam, P. (2020). Sosyal mesafe ve sosyal çalışma alanı yerleşimleri. *Öğretme ve öğrenme uygulama dergisi*, 17(1), 51-56.

Etik Kurul Belgesi

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Üniversite Etik Kurulu

Sayı :E-87432956-050.99-39908
Konu :Karar

Tarih: 25.03.2021

Dr. Öğr. Üyesi Melih SEVER

Yürütücülüğünü yaptığımız "**Dünya'da ve Türkiye'de Covid-19 Pandemisi Öncesi ve Sonrası Sosyal Hizmet Staj Programlarının Araştırılması ve Öğrencilerin Online/Yüzyüze Stajla İlgili Görüşlerin İncelenmesi**" başlıklı bilimsel çalışmamız Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 25.03.2021 tarihli ve 105/18 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

Kararın bir sureti gönderilmiş olup, ilgi başvurunuzla cevaben bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Mehmet SALTAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: C7D3B42D
SDÜ Batı Yerleşkesi Çünür/İSPARTA
Tel No:(246) 211-8052 Faks No:(246) 237-0431
E-Posta:zuhalbardak@sdu.edu.tr İnternet Adresi:www.sdu.edu.tr
Kep Adresi: sdu@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi: <https://ebys.sdu.edu.tr/EvrakDogrula.html?C7D3B42D>

Bilgi İçin:Zühal Sema BARDAK

Şef
Tel No:2118052

